

Література:

1. Ночевник МН Культура и этика общения.–Ташкент: Узбекистан, 1985.–192с.
2. Рудакевич М. І. Етика державних службовців : монографія / М. І. Рудакевич. – К. : Вид-во НАДУ, 2003. – 360 с.
3. Лаврецький Р.В., Мовчан І.О., М'якуш І. І. Професійна етика та етикет працівника МНС : навч. посібник / Р. В. Лаврецький, І. О. Мовчан, І. І. М'якуш ; вид. 2-ге, перероблене і доповнене. – Львів : „СПОЛОМ”, 2010. – 208 с.
4. Венедиктова В. И. Деловая репутация. Личность и культура, этика, имидж делового человека / В. И. Венедиктова. – М. : Фонд «Правовая культура», 1996. – 175 с.

УДК 159.922

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ПРОЯВУ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ ВОСНІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ*Ялова К.О.***Ткачук Р.Л.**, канд. психол. наук

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

У наш час досить актуально говорити про девіантну поведінку та її прояву у сучасної молоді. Адже зараз зовсім не дивно бачити на вулиці підлітків із сигаретами, а також пляшкою пива у руках.

Девіантна поведінка, або поведінка, яка відхиляється від норми, в широкому розумінні цього слова, потребує до себе інтегрального підходу з урахуванням психологічних, соціальних та персональних (особистісних) факторів [1].

Загалом девіантна поведінка, складається в умовах комплексного впливу ряду факторів, які діють як на загально соціальному, так і на соціально-психологічному та індивідуальному рівнях.

Термін «поведінка, яка відхиляється від норми», «девіантна поведінка» або «соціальне відхилення» означає поведінку індивіда або групи, яка не відповідає загальноприйнятим нормам, у результаті чого, ці норми порушуються. Соціальне відхилення може приймати різні форми: злочинець, аскет, геній і т.п. [2].

Сучасні знання про девіантну поведінку дозволяють стверджувати, що ми маємо справу з надзвичайно складною формою соціальної поведінки особистості, яка де термінується системою взаємопов'язаних факторів. Нажаль, єдиної теорії девіантної поведінки ще не існує. В цей же час досить великий багаж знань з приводу цього питання накопичений у різних наукових дисциплінах: медицині, біології, соціології, етнопсихології, криміналістиці, праві та низки інших наук [4].

Оскільки прояви девіантної поведінки впливають не лише на особистість але й на її оточення нами було припущено, що здатність підлітків співчутливо відноситись до оточуючих є досить низькою.

У нашому дослідженні прийняли участь 63 особи, з них 31 людина знаходиться у групі посиленої психологічної уваги (далі ГПГУ) і 32 людини з еталонною поведінкою. Всі учасники курсанти та студенти другого та третього курсів, вік яких 17-19 років. Для проведення діагностики були використані наступні методик: опитувальника визначення агресивності у відносинах з оточуючими А. Ассінгера; опитувальник Басса-Дарки; методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. В. Бойка; методика Томаса на визначення поведінки у конфліктних ситуаціях.

Вибірка була поділена на дві групи перша група це курсанти та студенти, які знаходяться у ГПГУ і друга група – курсанти та студенти поведінку яких ми прийняли за еталонну (згідно результатів попередньо проведених соціальних запитів безпосереднього керівництва та незалежних характеристик). Поділ груп проводився за критерієм прояву девіантної поведінки, та навпаки, поведінка, яка у більшій мірі відповідає соціальним нормам.

Згідно результатів за методикою А. Ассінгера, яка визначає чи достатньо людина є коректною з оточуючими і чи легко їй спілкуватися з ними, спостерігаються наступні відмінності: у більшості учасників І-ї групи, а саме 64,5% спостерігається надмірна агресивність до оточуючих, жорстокість та невірноваженість, ці люди є досить самовпевненими і готові досягати вершин не зважаючи ні на кого; у 22,6% спостерігається середній рівень агресивності, та цілком здорова впевненість у собі; і лише у 12,9% з чила експериментальної групи спостерігається надмірна миролюбність, яка є результатом

низької самооцінки у II-ї групи результати є дещо іншими лише 6,25% респондентів мають за самооцінку та досить високий рівень агресії до оточуючих, у більшості респондентів, а саме 87% нормальна самооцінка та помірна агресивність і у 9,3% є занижена впевненість у собі.

Для дослідження прояву агресивної поведінки нами була використана методика Басса-Даржі [3]. Він розмежував поняття агресивність та ворожість, під останнім він мав на увазі «...реакцію, що викликає негативні почуття й негативні оцінки людей і подій».

Фізична агресія – використання фізичної сили проти іншої людини, у першій групі показники дорівнюють 7,31 балу, у другій групі – 4,61 бал. **Непряма агресія** – спрямована на іншу людину або не спрямована ні на кого агресія у першій групі становить 7,94 бали у другій групі – 5,31 бал. **Негативізм** – опозиційна манера поведінки: від пасивного опору до активної боротьби проти сталих звичаїв і законів, у курсантів та студентів з проявами девіантної поведінки становить 4,25 бали, а у курсантів та студентів з не девіантною поведінкою – 2,69 бали. **Образа** – заздрість і ненависть до оточуючих за реальні та вигадані дії; перша група – 7,44 бали, друга група – 4,75 бали. **Підозрілість** – в діапазоні від недовіри й обережності стосовно людей до переконання в тому, інші люди планують завдати шкоду; показники першої групи становлять 9,31 бали, другої групи – 7,5 балів. За показником **роздратування** готовність до прояву негативних почуттів за найменшого впливу – запальність, брутальність; перша група показала 8,69 балів, а у другій групі – 5,31. Показник **вербальної агресії** – вираження негативних почуттів як через форму так і через зміст словесних відповідей; 13,69 у курсантів та студентів з проявами девіантної поведінки, 5,63 у курсантів та студентів з не девіантною поведінкою. І останнім показником є **почуття провини** виражає можливі переконання суб'єкта в тому що він є поганою людиною, який дає досить цікаві результати: у першій групі цей показник становить 4,44 бали, а у другій групі 7,44 бали.

Для дослідження вміння співчувати оточуючим ми використали методику В. Бойка. Отримані данні були наступними: у групі посиленої психологічної уваги більшість курсантів та студентів мають дуже низький рівень емпатії – 88,2%, середній рівень спостерігається у 9,6% учасників і лише у 3,2% емпатійні здібності знаходяться на високому рівні. Тоді як у групі з так званою еталонною поведінкою у більшість учасників, а саме 89,3% спостерігається високий рівень емпатії, у 15% середній рівень емпатії і у 3,6% низький рівень емпатійних здібностей.

На завершальному етапі нашого дослідження ми використали методику Томаса на визначення поведінки у конфліктній ситуації. Результати були наступними: першим стилем поведінки у конфліктних ситуаціях є **суперництво** у першій групі воно складає 68,3%, тоді як у другій групі лише 6,3%; наступним показником є **співпраця**: у ГППУ лише 3,2% використовує саме цей стиль поведінки, проте у групі з еталонною поведінкою вона складає 13,7%. На **компроміс** у першій групі іде 6,5%, у другій 59,3%. Уникнення I-ша група – 15,8%, II-га група – 6,3%, і останнім стилем поведінки є **приспосовування** у групі з проявами девіантної поведінки це 7,2% у групі з еталонною поведінкою 14,9%.

За результатами проведених досліджень можна зробити наступні висновки: Дослідження агресивності показує, що такі емоційні прояви, як агресивність, роздратування, негативізм, образа, підозрілість у курсантів та студентів з проявами девіантної поведінки вищі ніж у курсантів та студентів з «еталонною» поведінкою, у той же час у II-ї групи почуття провини проявляються більшою мірою.

За допомогою методики А. Ассінгера ми дослідили, що дійсно, учасники ГППУ ставляться більш агресивно і зверхньо до оточуючих, що і може бути причиною такої низької емпатійності.

Дослідження поведінки у конфліктних ситуаціях показало, що учасники з проявами девіантної поведінки використовують більш деструктивні методи при вирішенні конфліктів, які призводять до погіршення їхніх стосунків з оточуючими.

Як рекомендації для подальшої роботи з ГППУ на нашу думку слід було б використовувати тренінгові технології, спрямовані на зниження рівня агресії, підвищення рівня емпатії та формування духовних цінностей.

Література:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии. М., 1993.
2. Бадмаев С. А. Психологическая коррекция отклоняющегося поведения школьников. М., 1994.
3. Бодалев А. А., Столин В. В. Общая психодиагностика – СПб., 2002г.
4. Гилинский Я. И., Афанасьев В. С. Социология девиантного поведения. СПб., 1993.